

Omzendbrief met betrekking tot het slachten van gekweekt wild en bizons en het uitsnijden van vlees van gekweekt wild in een erkende inrichting

Referentie	PCCB/S3/1172442	Datum	08/03/2024
Huidige versie	5.0	Van toepassing vanaf	Datum van publicatie
Trefwoorden	Gekweekt wild – bizons – slachten – bewerking		

Opgesteld door	Goedgekeurd door
Karolien Vanderschot, attaché	Katrien Beullens, directeur

1 Doel

Deze omzendbrief geeft toelichting over de reglementaire vereisten betreffende de hygiëne bij het slachten van gekweekt wild en van bizons en de hygiëne bij het uitsnijden van deze dieren.

In de Europese regelgeving is een afwijking voorzien die toelaat dat gekweekt wild en, bij uitzondering, bizons op de inrichting kunnen geslacht worden.

Deze omzendbrief verduidelijkt de regels voor de implementatie van deze afwijking in België. Hij verduidelijkt ook het vervoer (van levende of gedode dieren) naar een slachthuis of naar een andere erkende inrichting waar het uitslachten en de verwerking van het karkas plaatsvinden. De erkende inrichtingen voor het uitsnijden van vlees van gekweekt wild vallen eveneens binnen deze omzendbrief.

2 Toepassingsgebied

Het slachten van gekweekt wild en van bizons en het uitsnijden van vlees van gekweekt wild in een daartoe erkende inrichting.

3 Referenties

3.1 Wetgeving

Verordening (EG) nr. 1760/2000 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juli 2000 tot vaststelling van een identificatie- en registratieregeling voor runderen en inzake de etikettering van rundvlees en rundvleesproducten en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 820/97 van de Raad

Verordening (EG) nr. 852/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 inzake levensmiddelenhygiëne

Verordening (EG) nr. 853/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 houdende vaststelling van specifieke hygiënevoorschriften voor levensmiddelen van dierlijke oorsprong

Verordening (EG) nr. 2073/2005 van de Commissie van 15 november 2005 inzake microbiologische criteria voor levensmiddelen

Verordening (EG) nr. 1069/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten en tot intrekking van verordening (EG) nr. 1774/2002

Verordening (EG) nr. 1099/2009 van de Raad van 24 september 2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden

Verordening (EU) 2016/429 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende overdraagbare dierziekten en tot wijziging en intrekking van bepaalde handelingen op het gebied van diergezondheid (diergezondheidswetgeving, AHL)

Verordening (EU) 2017/625 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 betreffende officiële controles en andere officiële activiteiten die worden uitgevoerd om de toepassing van de levensmiddelen- en diervoederwetgeving en van de voorschriften inzake diergezondheid, dierenwelzijn, plantgezondheid en gewasbeschermingsmiddelen te waarborgen, tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 999/2001, (EG) nr. 396/2005, (EG) nr. 1069/2009, (EG) nr. 1107/2009, (EU) nr. 1151/2012, (EU) nr. 652/2014, (EU) 2016/429 en (EU) 2016/2031 van het Europees Parlement en de Raad, de Verordeningen (EG) nr. 1/2005 en (EG) nr. 1099/2009 van de Raad en de Richtlijnen 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG en 2008/120/EG van de Raad, en tot intrekking van de Verordeningen (EG) nr. 854/2004 en (EG) nr. 882/2004 van het Europees Parlement en de Raad, de Richtlijnen 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG en 97/78/EG van de Raad en Besluit 92/438/EEG van de Raad (verordening officiële controles)

Wet van 24 maart 1987 betreffende de diergezondheid

Koninklijk Besluit van 14 november 2003 betreffende de autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen

Koninklijk Besluit van 16 januari 2006 tot vaststelling van de nadere regels van de erkenningen, toelatingen en voorafgaande registraties afgeleverd door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen

Koninklijk besluit van 13 juli 2014 betreffende levensmiddelenhygiëne

Koninklijk besluit van 30 november 2015 betreffende de hygiëne van levensmiddelen van dierlijke oorsprong

Koninklijk besluit van 20 mei 2022 betreffende de identificatie en de registratie van bepaalde hoefdieren, pluimvee, konijnen en bepaalde vogels

Ministerieel besluit van 28 september 2010 betreffende het geïnformatiseerd register in de slachthuizen

Ministerieel besluit van 23 maart 2013 betreffende de versoepeling van de toepassingsmodaliteiten van de autocontrole en de traceerbaarheid in sommige inrichtingen in de voedselketen

3.2 Andere

[Advies 21-2013](#) van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het FAVV: Actielimieten van toepassing op vlees van konijnen en van gekweekt wild als richtwaarden voor de proceshygiëne.

[Advies EFSA](#) (European Food Safety Authority), 2013: Scientific Opinion on the public health hazards to be covered by inspection of meat from farmed game.

[Omzendbrief](#) inzake microbiologische criteria voor karkassen van als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren en de mogelijkheid van versoepelingen in de frequentie van bemonstering in 'kleine slachthuizen' (PCCB/S3/148040).

[Omzendbrief](#) met betrekking tot de voedselketeninformatie voor dieren – standaardformulier VKI (PCCB/S3/1782288).

[Omzendbrief](#) betreffende goede hygiënepraktijken en traceerbaarheid van vrij wild in wildbewerkingsinrichtingen en de activiteitenverklaringen die deze inrichtingen moeten doen aan het FAVV (PCCB/S3/1548213).

4 Definities en afkortingen

AHL, Animal Health Law: Verordening (EU) 2016/429 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende overdraagbare dierziekten en tot wijziging en intrekking van bepaalde handelingen op het gebied van diergezondheid (diergezondheidswetgeving);

Beltrace: een door het FAVV beheerde informaticatoepassing. Deze laat de slachthuizen, gemeentelijke administraties, inspecteurs en BMO-dierenartsen toe de gegevens betreffende de slachtingen te registreren en te raadplegen;

Bizon: als landbouwhuisdier gehouden hoefdier van de soort rund;

Gekweekt wild:

1. ter slachting aangeboden loopvogels (zoals struisvogels, nandoes, emoes, casuarissen).

2. voor de vleesproductie gehouden landzoogdieren andere dan als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren (runderen, inbegrepen buffels en bizens, varkens, schapen, geiten en éénhoevigen).

Het gaat onder meer om gehouden dieren die behoren tot de categorieën grof en ander (inlands) wild, bv. edelhert (*Cervus elaphus*), ree (*Capreolus capreolus*), damhart (*Dama dama*), moeflon (*Ovis musimon*), everzwijn (*Sus scrofa*) en eventueel ook niet-inlandse zoogdieren, bv. alpaca (*Lama pacos*), gehouden voor vleesproductie¹;

Een dier wordt als gehouden beschouwd indien het zich in een inrichting bevindt, d.w.z. elk fysiek afgesloten terrein, ongeacht de dimensie, waar dergelijke dieren worden gehouden (gevoederd, veterinaire zorgen, ...) en welke onder toezicht staat van een exploitant in de betekenis van de dierengezondheidswet.

Particuliere slachting: de slachting van een dier waarvan het vlees uitsluitend bestemd is voor de behoeften van de eigenaar of zijn huisgezin;

SANITEL: het geautomatiseerde gegevensbestand van het Agentschap zoals bedoeld in artikel 109 van verordening (EU) 2016/429;

AM: ante-mortemkeuring;

ARSIA: association régionale de santé et d'identification animale;

BMO-dierenarts: door het FAVV met opdracht belaste dierenarts;

BOOD: een door het FAVV beheerde databank waarin de operatoren zijn geregistreerd die actief zijn in de voedselketen;

DGZ: Dierengezondheidszorg Vlaanderen vzw;

GVE: grootvee-eenheid;

KB: koninklijk besluit;

LCE: de bevoegde (lokale) controle-eenheid van het FAVV;

TVD: toedienings- en verschaffingsdocument (van geneesmiddelen);

VKI: voedselketeninformatie. Voor meer informatie kunt u terecht op de [website van het FAVV](#) (FAVV > Thema's > Dieren > Dierlijke productie > Vlees en slachtingen (landbouwhuisdieren, pluimvee, konijnen (lagomorfen), wild) > Voedselketeninformatie (VKI)).

5 Inleiding: Het houden van gekweekt wild en van bizens

Gekweekt wild zijn gehouden dieren. De regels over het houden van dieren vallen onder de diergezondheidswetgeving (AHL). In deze AHL vallen gekweekt wild en bizens onder de definitie van hoefdieren. Houders van hoefdieren en pluimvee zijn volgens de AHL "exploitanten" en de plaats waar deze dieren worden gehouden is een "inrichting". Om deze dieren te houden met oog op de menselijke consumptie, moet men zich als exploitant registreren bij het FAVV overeenkomstig het KB van 16 januari 2006. De exploitant dient zijn inrichting en de dieren (het beslag) eveneens via de erkende verenigingen ARSIA en DGZ te registreren in SANITEL. De gehouden dieren zijn onderworpen aan de regels van de AHL met betrekking tot de identificatie en de registratie. Meer info daarover kan u bekomen bij

---

¹ Beantwoorden aan de definitie « gekweekt wild », de « andere » zoogdieren die op een afgesloten terrein leven en die bestemd zijn voor de vleesproductie.

de erkende verenigingen ARSIA en DGZ.

6 Het slachten van gekweekt wild en van bizons

6.1 VKI

De Europese wetgeving betreffende de veiligheid van de voedselketen verplicht elke exploitant die dieren houdt, om aan de exploitant van het slachthuis informatie over de voedselketen (afgekort VKI) te bezorgen voor elk dier/elke groep van dieren die hij naar het slachthuis stuurt. Deze verplichting geldt ook voor de exploitant die gekweekt wild en/of bizons houdt. De informatie vervat in de VKI, is hoofdzakelijk gebaseerd op de registers van de inrichting, per groep dieren of per individueel dier. Op grond van deze gegevens zal de exploitant de VKI opstellen en overdragen aan de exploitant van het slachthuis.

De exploitant van een slachthuis:

- A. verzekert zich ervan dat hij voor elk aangevoerd dier/lot dieren de VKI ontvangt. De VKI, onder papieren of elektronische vorm, moet minstens 24 uur vóór aankomst van de dieren toekomen in het slachthuis, hetzij ten laatste op het moment van de slachtaangifte;
- B. mag geen dieren tot het slachthuis toelaten zonder over de VKI van deze dieren te beschikken;
- C. moet de VKI evalueren en de informatie gebruiken voor het organiseren van het slachtproces;
- D. bewaart de ontvangen VKI gedurende minimum 5 jaar.

Het FAVV controleert de aanwezigheid van de VKI, alsook haar geldigheid en geloofwaardigheid. Er wordt tevens nagegaan of de exploitant van het slachthuis de informatie effectief en efficiënt gebruikt.

Alle informatie betreffende de VKI is terug te vinden op de [website van het FAVV](#) (FAVV > Thema's > Dieren > Dierlijke productie > Vlees en slachtingen (landbouwhuisdieren, pluimvee, konijnen (lagomorfen), wild) > Voedselketeninformatie (VKI)). Daar vindt u ook een model van VKI, opgesteld door het FAVV, dat kan gebruikt worden als papieren VKI. Daarnaast kan de VKI ook op elektronische wijze in SANITEL aangemaakt worden.

6.2 Het slachten van gekweekt wild en bizons

Waarschuwing: dit hoofdstuk heeft tot doel de voornaamste regels m.b.t. het slachten van gekweekt wild en bizons in herinnering te brengen en is niet exhaustief. Alle van kracht zijnde wetgevingen, zoals bv. met betrekking tot dierenwelzijn, omgeving, ... zijn van toepassing.

Levende aanvoer.

Gekweekt wild, met name 'landzoogdieren andere dan als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren', kan (naargelang de soort) worden geslacht in slachthuizen voor als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren die bijkomend beschikken over een erkenning voor het slachten van wildsoorten of in slachthuizen die uitsluitend voor het slachten van wildsoorten zijn erkend.

Om deze erkenning te bekomen, integreert de exploitant van een slachthuis deze activiteit in zijn autocontrolesysteem en past een specifieke procedure toe om het slachten van gekweekt wild in tijd of ruimte te scheiden van het slachten van reguliere

landbouwhuisdieren. Het FAVV dient hiervan op de hoogte te worden gebracht. Bizons worden beschouwd als een soort “rund” en kunnen zonder bijzondere voorwaarden geslacht worden in een slachthuis voor rundvee. Loopvogels moeten geslacht worden in een slachthuis met erkenning loopvogels.

Bij levende aanvoer van gekweekt wild en bizons in een slachthuis moet er een ante-mortemkeuring (AM-keuring) plaatsvinden in het slachthuis.

Dode aanvoer.

Hertachtigen, loopvogels en ander gekweekt wild kunnen/mogen op de inrichting van herkomst gedood worden onder naleving van de voorwaarden vermeld in punt 6.2.2; in dat geval is een ante-mortemkeuring verplicht en worden de gedode, verbloede en eventueel van de ingewanden ontdane dieren naar een erkend slachthuis vervoerd of naar een wildbewerkingsinrichting gebracht waar de verdere behandeling van het karkas gebeurt. Voor bizons: het doden op de inrichting is bij uitzondering ook toegelaten voor bizons, maar de bestemming van het gedode, verbloede en eventueel van de ingewanden ontdane dier moet een erkend runderslachthuis zijn (zie 6.2.2). De exploitant van een slachthuis moet deze specifieke activiteit in zijn autocontrolesysteem integreren en een specifieke procedure instellen om deze activiteit in tijd en ruimte te scheiden van het regulier slachten.

Bij zowel levende als dode aanvoer is de exploitant van het slachthuis verplicht om alle binnengekomen dieren digitaal te registreren in Beltrace.

Slachting voor particulier gebruik.

De slachting en het uitslachten van gekweekt wild kunnen plaatsvinden op de inrichting van herkomst in geval het om particuliere slachting gaat ten behoeve van het huisgezin van de exploitant, houder van het gekweekt wild (zie punt 6.3.3).

6.2.1. Slachting in het slachthuis

6.2.1.1. Hygiënevoorwaarden

De hygiëneregels bij het slachten en de verdere behandeling van de karkassen van gekweekt wild en bizons zijn dezelfde als de vereisten die voor de slachthuizen en voor wildbewerkingsinrichtingen zijn vastgesteld door de verordeningen (EG) nr. 852/2004 en 853/2004 evenals door de koninklijke besluiten van 13 juli 2014 en van 30 november 2015.

6.2.1.2. Microbiologische criteria die van toepassing zijn op karkassen van gekweekt wild in het slachthuis en in de wildbewerkingsinrichting, ongeacht de plaats van doding.

De voor de landbouwhoefdieren geldende bemonsteringsfrequentie voor microbiologische analyses in het kader van de microbiologische autocontrole alsook de eventuele versoepelingen zijn eveneens van toepassing op gekweekt wild en op bizons. Informatie hierover is terug te vinden in de omzendbrief inzake microbiologische criteria voor karkassen van als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren en de mogelijkheid van versoepelingen in de frequentie van bemonstering in 'kleine slachthuizen' (PCCB/S3/148040).

Methodes en bemonsteringsplaatsen

Een schuurspons wordt gebruikt en volgende oppervlakten gelden voor bemonstering: dikke lende (achter buitenzijde van de bil), flank, puntborst (thorax) en achterkant van het voorste ledemaat: 4 x 50 cm².

Proceshygiëne bij het slachten

De verordening (EG) nr. 2073/2005 inzake microbiologische criteria voor levensmiddelen stelt geen proceshygiënecriteria vast voor karkassen van gekweekt wild. Voor de evaluatie van de analyseresultaten moeten daarom de proceshygiënerichtwaarden gebruikt te worden uit tabel 1, zoals voorgesteld door het Wetenschappelijk Comité in het advies 21-2013. Deze gaan uit van een bemonstering door middel van de niet-destructieve methode (swabs).

Tabel 1 : proceshygiënerichtwaarden voor het beoordelen van de hygiëne bij het slachten van gekweekt wild en de bewerking van karkassen in het slachthuis of de wildbewerkingsinrichting :

Micro-organismen	Bemonsteringsplan		Limieten	
	n	c	m	M
Aantal aërobe kolonies	5		3 log kve/cm ²	4,5 log kve/cm ²
<i>Enterobacteriaceae</i>	5		1 log kve/cm ²	2 log kve/cm ²
<i>Salmonella spp.</i>	50	2	Afwezig op het onderzochte deel van het karkas	

De voormelde richtwaarden voor het aantal aërobe kolonies en *Enterobacteriaceae* zijn van toepassing op de gemiddelde logwaarde. Deze wordt berekend door het logaritme te nemen van elk van de 5 analyseresultaten en door vervolgens het rekenkundig gemiddelde van deze logaritmes te berekenen. De controle van de naleving van de proceshygiënerichtwaarden voor het beoordelen van de hygiëne bij het slachten van gekweekt wild en de bewerking van karkassen in het slachthuis gebeurt dus op basis van slechts één waarde (het rekenkundig gemiddelde van de logaritmes van de 5 analyseresultaten).

Opmerking: indien de resultaten kleiner zijn dan de detectielimiet, wordt er aangeraden ze bij de berekening van de dagelijkse gemiddelde log te assimileren met de detectielimiet gedeeld door 2 om te vermijden dat het gemiddelde vervalst wordt.

Interpretatie van de resultaten

De analyseresultaten van de telling van aërobe kolonies en *Enterobacteriaceae* zijn:

- toereikend wanneer de dagelijkse gemiddelde log lager dan of gelijk is aan m;
- aanvaardbaar wanneer de dagelijkse gemiddelde log tussen m en M ligt;
- ontoereikend wanneer de dagelijkse gemiddelde log hoger is dan M.

Het analyseresultaat van het onderzoek naar *Salmonella* op karkassen van gekweekt wild wordt als toereikend beschouwd als maximum 2 monsters op een geheel van 50 monsters afkomstig uit 10 opeenvolgende monsternemingen positief (= aanwezigheid van *Salmonella*) waren. In het geval dat 3 of meer monsters op 50 positief zijn, wordt het resultaat beschouwd als ontoereikend.

Voor zeer kleine slachthuizen, worden de resultaten afzonderlijk geïnterpreteerd: voor het aantal aërobe kolonies en *Enterobacteriaceae*, n = 1 met als limiet de waarde M en voor *Salmonella*, n = 1 met c = 0 (afwezigheid op elk getest karkasoppervlak).

Corrigerende maatregelen

Corrigerende maatregelen zijn noodzakelijk in geval van ontoereikende hygiëneresultaten. Als de analyseresultaten echter naar aanvaardbaar neigen of als ontoereikende resultaten zich eenmalig voordoen, moet de exploitant van het slachthuis of van de wildbewerkingsinrichting onverwijld maatregelen treffen om de goede hygiënepraktijken en de naleving van de HACCP-procedures in het slachthuis of in de wildbewerkingsinrichting te herstellen. De slachthygiëne moet worden verbeterd en de

procedurecontrole moet worden nagekeken. Zelfs als de vastgelegde richtwaarden worden bereikt, moet elke exploitant voortdurend een verbetering van zijn resultaten nastreven. Wanneer de resultaten ontoereikend zijn en corrigerende maatregelen de hygiëne niet verbeteren, is het aanbevolen 4 sponsen te gebruiken om een swab te nemen van de 4 sites zolang de problemen niet geïdentificeerd en opgelost zijn. In geval van aanhoudende besmetting moeten 4 bemonsteringen worden uitgevoerd per karkashelft en worden ze gegroepeerd per site om de bron van deze besmetting te bepalen.

Het FAVV zal strikt toezicht houden op de naleving van de *Salmonella*-proceshygiënerichtwaarde. Indien blijkt dat de richtwaarden meermaals niet worden behaald, zal de exploitant van het slachthuis of van de wildbewerkingsinrichting een actieplan moeten voorleggen waarvan de uitvoering en de resultaten nauwgezet zullen worden opgevolgd door het FAVV. Specifieke maatregelen (waarschuwing/PV) kunnen ook opgelegd worden door de inspecteur-dierenarts.

6.2.2. Doden op de inrichting van herkomst

Rekening houdend met de moeilijkheid om bepaald levend gekweekt wild en, in voorkomend geval, bizons te transporteren, werd de mogelijkheid gegeven om die dieren op de inrichting te doden op vraag van de exploitant om ieder risico voor de exploitanten vervoerder te vermijden en het welzijn van de dieren te garanderen. Als deze garanties niet gegeven kunnen worden voor bizons, worden de omstandigheden als uitzonderlijk beschouwd en is slachting op de inrichting toegelaten mits naleving van de voorwaarden van deze omzendbrief, en dit overeenkomstig de toepassing van de afwijking die de Europese wetgeving toestaat.

Om gekweekt wild of bizons uitzonderlijk op de inrichting te slachten, moet de inrichting beschikken over een erkende installatie die geschikt is voor het doden, het uitbloeden, in voorkomend geval de evisceratie en, wanneer loopvogels worden gepluimd, het plukken van de dieren. Hiervoor is de erkenning 1.1.3 "Boerderij - slachten van wild" nodig. De erkenningsvoorwaarden kunt u terugvinden op de website van het FAVV (> Erkennings- en toelatingsvoorwaarden).

De installaties moeten proper, reinigbaar en ontsmetbaar zijn (dus minstens een hard oppervlak bevatten). Er moet ook een wasbak aanwezig zijn of enkel een drinkwatervoorziening wanneer de evisceratie niet ter plaatse gebeurt alsook een procedure voor de reiniging en de desinfectie van de installaties en de uitrusting. Een ophangstelsel voor de karkassen is vereist wanneer de evisceratie ter plaatse wordt uitgevoerd.

De exploitant past goede preventieve hygiënepraktijken toe om elke besmetting van vlees te vermijden. Daartoe moeten de dieren zo veel als mogelijk gedood worden met een propere vacht. Dit kan door te vermijden dat de dieren bij het schieten op een vuile plaats terecht komen (vb. in de modder – om deze reden is een hard oppervlak aan te raden), of te wachten met het doden indien de dieren te vuil zijn (vb. bij slecht weer).

Ook een propere huisvesting in het algemeen draagt bij tot een propere vacht. Het wordt aanbevolen om de dieren niet meer te voederen vanaf de dag voor het doden om de bezoedeling met uitwerpselen te verminderen.

De exploitant die gekweekt wild of uitzonderlijk bizons op zijn inrichting doodt, moet bij de LCE onder wiens bevoegdheid de inrichting valt minstens 48 uur op voorhand de planning van het doden aanmelden. Hij deelt per mail de voorgenomen datum, het tijdstip en het vermoedelijk aantal dieren dat gedood zal worden mee.

De LCE wijst een officiële dierenarts (meestal een BMO-dierenarts) aan die de ante-mortemkeuring op de inrichting zal uitvoeren. Dit onderzoek omvat een controle van de registers en documenten van de inrichting. De exploitant zal een procedure toepassen (middels gebruik van een passende installatie) om de dieren te verzamelen teneinde de individuele ante-mortemkeuring van deze dieren mogelijk te maken.

De exploitant mag in geen geval overgaan tot het doden van de dieren zolang er geen officiële dierenarts ter plaatse is geweest voor het uitvoeren van de ante-mortemkeuring.

Het doden moet gebeuren met de middelen en methodes die vastgelegd zijn in de verordening (EG) nr. 1099/2009. Bedwelming kan alleen terzijde geschoven en door afschieten vervangen worden indien de officiële dierenarts daartoe de toestemming geeft. Opgelet: het afschieten blijft een uitzonderingsregel, wat inhoudt dat de toelating daartoe door de officiële dierenarts slechts geval per geval kan worden gegeven.

Hoewel het FAVV niet bevoegd is inzake wapens, spreekt het voor zich dat degene die dieren met de kogel doodt de nodige kennis, bekwaamheid en vergunningen moet hebben, met andere woorden: beschikken over de vereiste kennis over het hanteren en gebruiken van vuurwapens, met voldoende precisie kunnen schieten en de wapenwetgeving respecteren (zie 6.2.4. Dierenwelzijn bij slachten van gekweekt wild en bizons).

Het doden en verbloeden gebeurt in aanwezigheid van de officiële dierenarts die de ante-mortemkeuring heeft uitgevoerd. Ook de evisceratie kan ter plaatse gebeuren onder toezicht van deze officiële dierenarts en dit zo vlug mogelijk na het doden.

Indien de verwijdering van ingewanden ter plaatse gebeurt, worden deze ingewanden samen met het gedode dier overgebracht naar het slachthuis of naar de wildbewerkingsinrichting die over een aangepaste en in het autocontrolesysteem geïntegreerde procedure beschikt. Niettemin kan de officiële dierenarts beslissen dat het maag- en darmstelsel het karkas niet hoeft te vergezellen indien het niet nodig is voor de post-mortemkeuring, met name wanneer er geen laesies of anomalieën werden vastgesteld. In dat geval moeten de ingewanden opgehaald worden door de erkende ophaler.

Na afloop zal de officiële dierenarts een certificaat (model: zie bijlage 1) afleveren dat het gedode dier vergezelt naar het slachthuis of de wildbewerkingsinrichting. Dit certificaat bevat verklaringen omtrent het onderzoek van de beslagregisters, de ante-mortemkeuring, datum en tijdstip van het doden en de correcte verbloeding.

Daarnaast wordt ook door de exploitant van de dieren een verklaring opgesteld (model: zie bijlage 2), waarin hij het volgende aangeeft: de identificatie van de dieren, alle diergeneesmiddelen of andere behandelingen die zijn toegediend (2 maanden voor slachting) evenals de data daarvan en de wachttijd. Ook deze verklaring vergezelt de gedode en verbloede dieren naar het slachthuis of de wildbewerkingsinrichting.

Indien de exploitant heeft aangetoond dat hij beschikt over het passende vakbekwaamheidsniveau voor het slachten van dieren zonder daarbij enige vorm van pijn, spanning of lijden bij de dieren te veroorzaken, moet de correcte verbloeding niet gecertificeerd worden door de officiële dierenarts (model: zie bijlage 3) en zal de exploitant dit aspect in zijn verklaring moeten bevestigen. In dat geval moet de officiële dierenarts ook niet aanwezig zijn bij de verbloeding (als de verwijdering van ingewanden niet ter plaatse gebeurd is, want in dat geval moet de officiële dierenarts wel aanwezig zijn).

De geslachte en verbloede dieren, die eventueel van ingewanden ontdaan zijn, worden zonder nodeloos uitstel onder hygiënische voorwaarden naar het slachthuis of naar de wildbewerkingsinrichting vervoerd. Indien het vervoer langer dan 2 uur duurt, worden de karkassen gekoeld. In het slachthuis registreert de BMO-dierenarts op basis van het afgeleverde certificaat de ante-mortemkeuring onder zijn naam in Beltrace.

Het gedode en uitgebloede gekweekt wild kan ook vervoerd worden naar een wildbewerkingsbedrijf dat erkend is om deze dode dieren in ontvangst te nemen en verder uit te slachten.

6.2.3. Particuliere slachting

De slachting en het uitslachten van gekweekt wild kunnen plaatsvinden op de inrichting van oorsprong in het geval van een particuliere slachting uitsluitend bestemd voor het huishouden van de exploitant, houder van het wild. De vermelding "particulier geslacht" wordt tegenover het oormerknummer van het dier ingeschreven in het beslagregister. De hierboven bedoelde bepalingen betreffende de erkenning en de veterinaire keuring zijn niet van toepassing in het geval van een particuliere slachting.

Aangezien gehouden bizons beschouwd worden als een soort "rund", is het particulier slachten van bizons enkel toegestaan in een erkend slachthuis.

6.2.4. Dierenwelzijn bij slachten van gekweekt wild en bizons

Het spreekt voor zich dat de reglementaire bepalingen m.b.t. dierenwelzijn op het ogenblik van het doden eveneens van toepassing zijn bij het slachten van gekweekt wild en bizons. Bedwelming, volgens een methode die is toegestaan (penschiettoestel, elektrisch), is verplicht maar bij doden op de inrichting kan, mits toestemming van de officiële dierenarts, ook met een vuurwapen worden gewerkt. Bij dat laatste gelden als cruciale parameters de plaatsing van het schot, kracht en kaliber van het patroon en het soort projectiel om elk onnodig lijden bij het te doden dier te voorkomen.

De Europese wetgeving voorziet ook dat de inrichting waar het doden/slachten gebeurt, beschikt over een "verantwoordelijke voor het dierenwelzijn". In tegenstelling tot wat deze benaming doet vermoeden, gaat het niet om een ambtenaar, maar wel degelijk om een gekwalificeerd persoon die voor rekening van de exploitant optreedt (hijzelf, een externe consultant of een personeelslid). De betrokken persoon heeft een officiële opleiding gevolgd (is dan gekwalificeerd) en is in de inrichting verantwoordelijk voor het respecteren van het dierenwelzijn, inbegrepen het overleg daarover met de officiële dierenarts. Daarnaast wordt van het personeel dat effectief belast is met het manipuleren, fixeren, bedwelmen, aanhaken en verbloeden van de dieren, verwacht dat het beschikt over een getuigschrift van vakbekwaamheid, bekomen door het volgen van een specifieke opleiding of een bewijs van het volgen van een cursus. Er is m.b.t. het getuigschrift van vakbekwaamheid geen vrijstelling voorzien in de regelgeving.

De bevoegde regionale overheid moet gecontacteerd worden om hieromtrent meer informatie te verkrijgen. In kleine slachthuizen (minder dan 1.000 grootvee-eenheden per jaar, waarbij gekweekt wild naargelang de soort gelijkgesteld mag worden met schapen en geiten of varkens) en ook in inrichtingen waar gehouden gekweekt wild wordt gedood, is evenwel geen verantwoordelijke voor het dierenwelzijn verplicht.

Het FAVV is niet bevoegd voor dierenwelzijn. Het is echter vanzelfsprekend dat de wettelijke voorschriften voor het dierenwelzijn bij het slachten nageleefd moeten worden.

U vindt via de volgende links de gegevens van de bevoegde regionale diensten voor dierenwelzijn. Deze diensten kunnen hieromtrent meer informatie geven:

- voor het Vlaams Gewest : www.vlaanderen.be/dierenwelzijn
- voor het Waals Gewest : <http://www.wallonie.be/fr/bienetreanimal>
- voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest : <http://www.leefmilieu.brussels/dierenwelzijn>

Zelfs wanneer de BMO-dierenarts belast is met de controle op het naleven van de regels in verband met het dierenwelzijn, moet worden opgemerkt dat deze controle onder de bevoegdheid van de Gewesten valt.

De post-mortemkeuring van de karkassen wordt in het slachthuis of in de wildbewerkingsinrichting door de BMO-dierenarts uitgevoerd. Informatie over deze keuring is terug te vinden in de Omzendbrief betreffende goede hygiënepraktijken en traceerbaarheid van vrij wild in wildbewerkingsinrichtingen en de activiteitenverklaringen die deze inrichtingen moeten doen aan het FAVV (PCCB/S3/1548213).

7 Bewerking van vlees gekweekt wild en van bizens

Aangezien bizens als landbouwhuisdieren gehouden hoefdieren zijn, is de omzendbrief inzake microbiologische criteria voor karkassen van als landbouwhuisdier gehouden hoefdieren en de mogelijkheid van versoepelingen in de frequentie van bemonstering in 'kleine slachthuizen' eveneens van toepassing op deze diersoort.

Microbiologische criteria die van toepassing zijn op vlees van gekweekt wild dat wordt uitgesneden in een daartoe erkende inrichting

Proceshygiënerichtwaarden voor versneden vlees

Het Wetenschappelijk Comité stelt in advies 21-2013 bijkomende proceshygiënerichtwaarden voor die van toepassing zijn voor versneden vlees van gekweekt wild.

Tabel 2: proceshygiënerichtwaarden voor versneden vlees van gekweekt wild

Micro-organismen	Bemonsteringsplan		Limieten	
	n	c	m	M
Aantal aërobe kolonies	5	2	5×10^5 kve/g	5×10^6 kve/g
<i>E. coli</i>	5	2	50 kve/g	500 kve/g

Interpretatie van de resultaten

De analyseresultaten van de telling van aerobe kolonies en *E. coli* zijn:

- toereikend wanneer alle resultaten lager dan of gelijk zijn aan m;
- aanvaardbaar wanneer een maximum van c/n resultaten tussen m en M liggen en de andere resultaten lager dan of gelijk zijn aan m;
- ontoereikend wanneer één of meerdere resultaten hoger zijn dan M of wanneer meer c/n-resultaten tussen m en M liggen.

Corrigerende maatregelen

Corrigerende maatregelen zijn noodzakelijk in geval van ontoereikende resultaten. Als de analyseresultaten echter naar aanvaardbaar neigen of als ontoereikende resultaten zich eenmalig voordoen, moet de exploitant van de uitsnijderij onverwijld maatregelen treffen om de goede hygiënepraktijken en de naleving van de HACCP-procedures te herstellen. De uitsnijdingshygiëne moet worden verbeterd en de naleving van procedures moet worden nagekeken. Zelfs als de vastgelegde richtwaarden worden nageleefd, moet elke exploitant voortdurend een verbetering van zijn resultaten nastreven.

8 In de handel brengen van vlees van gekweekt wild en van bizons

Vanaf het slachthuis (voor gekweekt wild en bizons) of de wildbewerkingsinrichting (enkel voor gekweekt wild) kan het vlees van gekweekt wild of bizons aan andere erkende inrichtingen of detailhandelszaken worden geleverd.

In geen enkel geval mag de exploitant van gekweekt wild of bizons zelf vanaf zijn inrichting rechtstreeks eindconsumenten bevoorraden (al dan niet tegen betaling) met vlees van gekweekt wild of bizons, net zomin als leveren aan detailhandelszaken (horeca, grootkeukens,...).

Evenmin mag vlees bekomen bij particuliere slachting in de handel worden gebracht.

9 Bijlagen

- Bijlage 1: Diergezondheidscertificaat voor op de inrichting geslachte dieren
Bijlage 2: Verklaring van de exploitant van het levensmiddelenbedrijf die de dieren heeft gekweekt
Bijlage 3: Diergezondheidscertificaat voor op de inrichting gedood gekweekt wild overeenkomstig punt 3bis van sectie III van bijlage III bij Verordening (EG) nr. 853/2004.

10 Overzicht van de revisies

Overzicht van de revisies van de omzendbrief		
Versie	Van toepassing vanaf	Reden en omvang van de revisie
1.0	21/03/2014	Reden en omvang van de revisie
2.0	16/03/2015	Opheffing van de verklaring bij de gemeentelijke overheden
3.0	07/12/2018	Actualisering van de wetgeving Het houden van gekweekt wild Particuliere slachtingen Slachten van gekweekt wild - getuigschrift van vakbekwaamheid Bewerking van gekweekt wild Microbiologische criteria (in slachthuis en erkende inrichtingen)
4.0	10/06/2020	Aanpassing van de verwijzing naar de wetgeving naar aanleiding van het in voege treden van verordening (EU) 2017/625 Slachten van bizons op het bedrijf van herkomst Schrapping van de bijkomende erkenning voor de verwerking van gekweekt wild in wildbewerkingsinrichtingen
5.0	Datum van publicatie	Actualisering van de wetgeving Vervanging van de dierspecifieke VKI-formulieren door het standaardformulier VKI

BIJLAGE 1

DIERGEZONDHEIDSCERTIFICAAT voor op de inrichting geslachte dieren
(model voor niet in de tijd gescheiden antemortemkeuring en slachting)

Bevoegde dienst: FAVV LCE:.....

Identificatienummer van de BMO-dierenarts:.....

1. Identificatie van de dieren

Diersoort: .....

Aantal dieren: .....

Identificatiemerk: .....

2. Herkomst van de dieren

Beslagnummer:

Adres van de inrichting van oorsprong:.....

Identificatie van de stallen (facultatief): .....

3. Bestemming van de dieren

Deze dieren worden naar het hierna vermelde slachthuis of wildbewerkingsinrichting²
vervoerd: .....

met het volgende vervoermiddel (naam van de vervoerder + kenteken van het
vervoermiddel): .....

4. Andere nuttige informatie

.....

5. Verklaring

Ondergetekende verklaart dat:

- a. de voormelde dieren vóór de doding zijn gekeurd op voormelde inrichting,
op ..... (datum), ... (tijd), en gezond zijn bevonden;
- de dieren op de inrichting zijn gedood op ..... (datum) om ..... (tijd) en dat
de doding en verbloeding correct zijn uitgevoerd;
- de registers en de documenten betreffende deze dieren aan de wettelijke eisen
voldeden en dat ze het slachten van de dieren niet in de weg stonden.

Gedaan te .....

(Plaats)

Op: .....

(Datum)

Stempel

.....
(Handtekening van de BMO-dierenarts)

² Enkel gekweekt wild mag naar een wildbewerkingsinrichting vervoerd worden

BIJLAGE 2

Verklaring van de exploitant van het levensmiddelenbedrijf die de dieren heeft gekweekt

1. Identificatie van de dieren

Diersoort:.....
 Aantal dieren:.....
 Identificatiemerk: .....

2. Herkomst van de dieren

Beslagnummer:
 Adres van de inrichting van oorsprong: .....
 .....
 Identificatie van de stallen (facultatief): .....

3. Bestemming van de dieren

Deze dieren zullen naar het volgende slachthuis of wildbewerkingsinrichting³ vervoerd worden:
 .....
 met het volgende vervoermiddel (naam van de vervoerder + kenteken van het vervoermiddel):
 .....

4. Andere nuttige gegevens

.....

5. Verklaring van de exploitant van de inrichting waar de dieren gefokt werden

Ondergetekende .....verklaart dat aan de voormelde dieren de volgende geneesmiddelen/behandelingen werden toegediend (2 maanden voor slachting):

Naam toegediende diergeneesmiddelen Naam andere behandeling	Datum van begin en van einde van toediening of behandeling	Wachttijd

Bijzondere meldingen: abnormale tekens, aanwijzingen van gezondheidsproblemen

.....

Ik verklaar eveneens dat de dieren op de inrichting zijn gedood op ..... (datum) om
 ..... (tijd) en dat de doding en verbloeding correct zijn uitgevoerd⁴.

Gedaan te .....(plaats) op..... (datum).

Naam en handtekening van de exploitant.....

³ Enkel gekweekt wild mag naar een wildbewerkingsinrichting vervoerd worden

⁴ Enkel in te vullen indien het doden en de verbloeding plaatsvonden in afwezigheid van de officiële dierenarts overeenkomstig verordening (EG) nr. 853/2004, bijlage III, sectie III, punt 3 bis

BIJLAGE 3

DIERGEZONDHEIDSCERTIFICAAT

voor op de inrichting gedood gekweekt wild overeenkomstig punt 3 bis van sectie III van bijlage III bij
Verordening (EG) nr. 853/2004
(model voor in de tijd gescheiden antemortemkeuring en slachting)

Bevoegde dienst: FAVV LCE:.....

Identificatienummer van de BMO-dierenarts:.....

1. Identificatie van de dieren

Soort: .....

Aantal dieren: .....

Identificatiemerk: .....

2. Herkomst van de dieren

Beslagnummer:

Adres van de inrichting van oorsprong: .....

Identificatie van de stallen (facultatief): .....

3. Bestemming van de dieren

Deze dieren worden naar het onderstaande slachthuis of wildbewerkingsinrichting vervoerd:
.....

met het volgende vervoermiddel: naam van de vervoerder + kenteken van het vervoermiddel
.....

4. Andere nuttige informatie

.....

5. Verklaring

Ondergetekende..... verklaart dat:

- de voormelde dieren vóór de doding zijn gekeurd op voormelde inrichting, op
..... (datum) om ..... (uur) en gezond bevonden zijn;
- de registers en de documenten betreffende deze dieren aan de wettelijke eisen
voldeden en dat ze het slachten van de dieren niet in de weg stonden.

Gedaan te .....

(Plaats)

op: .....

(Datum)

Stempel

.....

(Handtekening van de BMO-dierenarts)